
بررسی رابطه تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن

مهدی کفاش^{۱*}، اکرم فرهمند فر^۲، سعید کرامتی تولایی^۳، علی عبدی^۴

۱- گروه علوم تربیتی، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران

۲- کارشناسی ارشد، علوم تربیتی - آموزش ابتدایی، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران

۳- استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد کاشمر، دانشگاه آزاد اسلامی، کاشمر، ایران.

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد، مدیریت آموزشی، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن انجام شد لذا به لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی و از حیث مطالعات توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن (۲۷۷۴ نفر) (۹۷۸ دختر، ۷۱۵ پسر رشته نظری؛ ۱۴۶ دختر، ۲۱۶ پسر رشته فنی و حرفه‌ای؛ ۲۸۶ دختر، ۴۳۳ پسر رشته کار و دانش) در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای و با استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۳۵ دانش آموز (۱۱۷ دختر، ۸۷ پسر رشته نظری؛ ۱۷ دختر، ۲۷ پسر رشته فنی و حرفه‌ای؛ ۳۳ دختر، ۵۴ پسر رشته کار و دانش) به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌های از چهار پرسشنامه تاب آوری تحصیلی (ARI) سامولز (۲۰۰۴)، خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان اون و فرامن (۱۹۸۸)، مطلوبیت اجتماعی مارلو-کراون (۱۹۹۶) و پرسشنامه درگیری تحصیلی ریو (۲۰۱۳) بوده است و در انتها داده‌ها با استفاده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و آزمون تحلیل رگرسیون خطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن رابطه دارد ضمناً تاب آوری تحصیلی قادر است تغییرات خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش آموزان پیش‌بینی کند.

کلمات کلیدی: تاب آوری تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، درگیری تحصیلی، مطلوبیت

مقدمه

هدف اصلی این پژوهش، بررسی رابطه تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن است. این پژوهش به دنبال شناسایی روابط متقابل این متغیرها برای ارائه پیشنهادهایی جهت بهبود عملکرد تحصیلی و کاهش افت تحصیلی است. دوره نوجوانی یکی از مهم ترین مراحل اجتماعی شدن است و مقبولیت اجتماعی در آن پی ریزی می شود (هاشم زاده و همکاران، ۱۴۰۰). عرصه تعلیم و تربیت به عنوان یکی از مهم ترین زیرساخت های تعالی همه جانبه کشور، ابزاری جدی برای ارتقای سرمایه انسانی شایسته در عرصه های مختلف محسوب می شود. این عرصه دارای کارکردهای متنوعی از جمله علمی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی است و به عنوان ابزاری مؤثر و کارآمد برای توسعه علمی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی شناخته می شود (زربخش و همکاران، ۱۳۹۹). با این حال، نظام آموزش و پرورش کشور، علی رغم فعالیت های اصلاحی و تلاش های صورت گرفته در طول سه دهه پس از انقلاب اسلامی، به دلیل عدم توجه کافی به فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، نتوانسته کارکرد مورد انتظار را ایفا کند. این امر منجر به تربیت یافتگانی نشده که در تراز جمهوری اسلامی، از شایستگی ها و توانمندی های اعتقادی، عاطفی و رفتاری هماهنگ با نیازهای جامعه برخوردار باشند (طغیانی دولت آبادی و همکاران، ۱۳۹۹). بسیاری از مدارس به شیوه سنتی عمل می کنند و به جای تمرکز بر مهارت های فکری و استدلالی، بر انباشت اطلاعات تأکید دارند. آن ها ذهن دانش آموزان را همچون ظرفی خالی می پندارند که باید با دانش پر شود، در حالی که جایگاه مهارت های فکری را نادیده می گیرند. این رویکرد در تضاد با آموزش و پرورش نوین است که بر ایجاد تغییرات شناختی، عاطفی و رفتاری پایدار در زندگی شاگردان تمرکز دارد تا آن ها بتوانند از نهایت استعداد و توانایی خود بهره گیرند (سروری و همکاران، ۱۴۰۰). موفقیت تحصیلی^۱ و کسب نمرات خوب، از اهداف اصلی در تمام سطوح آموزشی است و نتایج مثبتی برای دانش آموزان و سیستم های آموزشی به همراه دارد. بنابراین، شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی همیشه یکی از دغدغه های اصلی محققان و روانشناسان تربیتی بوده است. دانش آموزان به عنوان رکن اصلی آموزش و پرورش، بخش عمده ای از برنامه ریزی و بودجه کشورها را به خود اختصاص می دهند و پیشرفت تحصیلی آن ها در موفقیت های آتی شان نقش کلیدی دارد (قنبری و سلطان زاده، ۲۰۱۶).

با این وجود، چالش های پیش روی نظام آموزشی شامل مواجهه با دانش آموزانی است که به دلیل شرایط نامطلوب اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی و آموزشی، در خطر افت تحصیلی قرار دارند. این مسائل می توانند مانع موفقیت تحصیلی شده و حتی به شکست تحصیلی منجر شوند (محمدخانی، ۱۳۹۵). برای پرورش سلامت روانی و ارتقای کیفیت آموزشی، شناخت ویژگی های شخصیتی، شناختی، عاطفی و انگیزشی دانش آموزان ضروری است (کاکاوند و همکاران، ۲۰۱۳). علاوه بر عوامل شناختی، عوامل غیرشناختی نیز موفقیت تحصیلی را پیش بینی می کنند. یکی از این عوامل، مطلوبیت اجتماعی^۲ است که به تمایل افراد برای پاسخ دادن به شیوه ای پرطرفدار از نظر اجتماعی اشاره دارد، نه آنچه واقعاً فکر می کنند یا انجام می دهند. پژوهش پترسون و همکاران^۳ نشان داد که مطلوبیت اجتماعی رابطه بین عامل های شخصیتی (مانند برون گرایی

^۱ Educational accomplishment

^۲ Social desirability

^۳ Peterson et al.

و روان‌نژندی) و آمادگی دانش‌آموزان را تعدیل می‌کند، هرچند اثر آن بر عملکرد تحصیلی کم بود. همچنین، دارنون و همکاران^۴ (۲۰۰۹) رابطه معنی‌داری بین اهداف پیشرفت تحصیلی و مطلوبیت اجتماعی در دانشجویان یافتند (ابوالقاسمی و جوانمیری، ۱۳۹۱).

دانش‌آموزان در برخورد با تکالیف مدرسه، رویکردهای متفاوتی دارند؛ برخی با انگیزه و شوق یادگیری عمل می‌کنند، در حالی که دیگران با اکراه و تمرکز بر نتیجه یا مقایسه با دیگران پیش می‌روند (داوری و همکاران، ۱۳۹۱). یکی از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، درگیری تحصیلی^۵ است که به کیفیت تلاش فراگیران برای دستیابی به نتایج مطلوب اشاره دارد و نوعی سرمایه‌گذاری روان‌شناختی برای تسلط بر دانش و مهارت‌هاست (باباجانی گرجی و همکاران، ۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر درگیری تحصیلی شامل خودکارآمدی تحصیلی است که در نظریه شناختی-اجتماعی برجسته است (البوت^۶، ۲۰۱۳). خودکارآمدی تحصیلی^۷ نقش مهمی در عوامل آموزشی دارد و توجه به آن می‌تواند تبعات مثبتی به بار آورد (خسروشاهی و برقی، ۱۳۹۷). عوامل مرتبط با خودکارآمدی شامل حمایت اجتماعی، خودپنداره تحصیلی، عملکرد تحصیلی، انگیزش و تاب‌آوری است، و مطلوبیت اجتماعی نیز می‌تواند بر آن تأثیرگذار باشد (لی و همکاران^۸، ۲۰۱۷).

اگر دانش‌آموزان فاقد جایگاه اجتماعی مطلوب در جمع همکلاسی‌ها باشند، عملکرد تحصیلی‌شان مختل می‌شود و ممکن است به انزوا گرایش یابند. حس مطلوبیت اجتماعی در حفظ جایگاه اجتماعی و تحصیلی نقش دارد و بررسی عوامل مرتبط با آن، توسعه این حس را تسهیل می‌کند (راگوزینو^۹، ۲۰۰۹؛ طهماسبی پور و همکاران، ۱۴۰۰). تاب‌آوری تحصیلی به سطوح بالای انگیزش و عملکرد علی‌رغم شرایط استرس‌زا اشاره دارد و توانایی رویارویی با مشکلات تحصیلی است (مارتین و مارش^{۱۰}، ۲۰۰۹). این مفهوم قابل دستیابی است و در حضور عوامل حفاظتی، حتی در شرایط تهدیدزا، شکل می‌گیرد (باباجانی گرجی و همکاران، ۱۳۹۸). بر اساس لینن برینگ و پینتریچ^{۱۱} (۲۰۰۳)، بعد عاطفی درگیری تحصیلی شامل احساسات مثبت و جلوگیری از احساسات منفی است؛ تاب‌آوری تحصیلی می‌تواند موانع عاطفی را رفع کرده و بر درگیری تحصیلی تأثیر مثبت بگذارد. پژوهش‌هایی مانند شاکرمی و همکاران (۱۳۹۶)، فرهادی و همکاران (۱۳۹۵)، شریف موسوی (۱۳۹۴) و مارتین (۲۰۱۳) همبستگی مثبت تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی را تأیید کرده‌اند.

زندگی تحصیلی بر سایر ابعاد زندگی تأثیرگذار است و نیروی انسانی ارزنده‌ترین سرمایه کشورهاست. رسالت نظام آموزشی، تربیت نیروی متخصص برای پیشرفت همه‌جانبه است (شاکرمی و همکاران، ۱۳۹۶). افت تحصیلی مشکل عمده‌ای است که هزینه‌های مالی و روانی به همراه دارد و می‌تواند به ترک تحصیل منجر شود. درگیری تحصیلی کلیدی برای حل مشکلات پیشرفت پایین، خستگی و افت تحصیلی است (فردریکس و همکاران^{۱۲}، ۲۰۰۴). درک عوامل مؤثر بر آن، بر

^۴ Darnon et al.

^۵ Academic conflict

^۶ Eliot

^۷ Academic self-efficacy

^۸ Lee et al.

^۹ Ragusino

^{۱۰} Martin & Marsh

^{۱۱} Linen Bering & Pintrich

^{۱۲} Fredericks et al

اساس مدل زیست‌بوم شناختی^{۱۳} برونفرنیرنز^{۱۴} (۱۹۷۷)، ضروری است و شامل عوامل درون فردی (مانند خودکارآمدی) و برون فردی می‌شود (موسوی شبستری، ۱۳۹۹). خودکارآمدی تحصیلی منجر به ثبات، تلاش و علاقه بیشتر در فعالیت‌های تحصیلی می‌شود (گل محمدی، ۲۰۱۳) و به قضاوت افراد درباره توانایی‌شان در موقعیت‌های خاص مربوط است (واحدی عباسیان، ۱۴۰۰).

مطلوبیت اجتماعی با خودکارآمدی و شادکامی همبستگی مثبت دارد (مرکزی، ۱۳۹۴) و هیجان‌های مثبت، افزایش تاب‌آوری و مطلوبیت اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند (کوهن و همکاران، ۲۰۰۹؛ طهماسبی پور و همکاران، ۱۴۰۰). تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی همبستگی مثبت دارد، زیرا احساسات مثبت را تقویت کرده و موانع عاطفی مانند اضطراب را کاهش می‌دهد (شاکرمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ مارتین، ۲۰۱۳). خودکارآمدی تحصیلی بر درگیری تحصیلی تأثیرگذار است، زیرا باور به توانایی، انگیزش و تلاش را افزایش می‌دهد (الیوت، ۲۰۱۳). مطلوبیت اجتماعی بر خودکارآمدی تحصیلی اثر می‌گذارد، زیرا جایگاه اجتماعی مطلوب، احساس کفایت را تقویت می‌کند (لی و همکاران، ۲۰۱۷). همچنین، تاب‌آوری تحصیلی می‌تواند مطلوبیت اجتماعی را پیش‌بینی کند، زیرا هیجان‌های مثبت هر دو را افزایش می‌دهد (کوهن و همکاران، ۲۰۰۹). در مجموع، این متغیرها در یک شبکه متقابل عمل می‌کنند: تاب‌آوری تحصیلی پایه‌ای برای خودکارآمدی و درگیری فراهم می‌کند، در حالی که مطلوبیت اجتماعی این روابط را تعدیل می‌نماید.

پژوهش پترسون و همکاران (۲۰۰۶) بر نقش تعدیل‌کننده مطلوبیت اجتماعی در روابط شخصیتی و آمادگی تحصیلی تمرکز کرد، اما اثر آن بر عملکرد تحصیلی را کم دانست. دارنون و همکاران (۲۰۰۹) رابطه مطلوبیت اجتماعی با اهداف پیشرفت تحصیلی را در دانشجویان بررسی کرد (ابوالقاسمی و جوانمیری، ۱۳۹۱). شاکرمی و همکاران (۱۳۹۶)، فرهادی و همکاران (۱۳۹۵)، شریف موسوی (۱۳۹۴) و مارتین (۲۰۱۳) همبستگی مثبت تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی را نشان دادند. مرکزی (۱۳۹۴) رابطه مطلوبیت اجتماعی با خودکارآمدی و شادکامی را در دانشجویان یافت. یوگو و همکاران^{۱۵} (۲۰۲۳) نشان افزایش خودکارآمدی تحصیلی، اجتماعی و عاطفی منجر به افزایش تاب‌آوری تحصیلی می‌شود. کریمیان و ناعمی (۱۴۰۰)، طهماسبی پور و همکاران (۱۴۰۰)، سمیعیان و همکاران (۱۳۹۸)، صفایی و همکاران (۱۳۹۸)، بنائیان و داودی (۲۰۲۱)، حیات و همکاران (۲۰۲۰)، کومار و اختر^{۱۶} (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان داد که دانش‌آموزان دارای سطوح بالایی از باورهای خودکارآمدی و تاب‌آوری بودند. تفاوت‌های جنسیتی نیز در تجزیه و تحلیل مشاهده شد و کاسیدی (۲۰۱۵) عمدتاً به روابط دو یا سه‌تایی این متغیرها پرداختند، مانند رابطه تاب‌آوری با خودکارآمدی یا درگیری تحصیلی. با مرور مطالعات، مشخص شد که اکثر پژوهش‌ها به یکی یا دو متغیر تمرکز کرده‌اند (مانند رابطه تاب‌آوری با درگیری تحصیلی در شاکرمی و همکاران، ۱۳۹۶) یا روابط محدود (مانند مطلوبیت اجتماعی با خودکارآمدی در مرکزی، ۱۳۹۴)، اما پژوهشی معتبر که رابطه همزمان چهار متغیر (تاب‌آوری تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی) را بررسی کند، یافت نشد. این خلا، درک جامع از تعاملات این عوامل در موفقیت تحصیلی را محدود

^{۱۳} Ecological model

^{۱۴} Bronfenbreners

^{۱۵} Yugo et al

^{۱۶} Kumar and Akhtar

می کند. پژوهش حاضر با بررسی این روابط همزمان در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن، این خلا را پر می کند و نوآوری خود را در ارائه مدل یکپارچه برای مداخلات آموزشی نشان می دهد.

سؤال کلی پژوهش این است: آیا بین تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن رابطه وجود دارد؟

فرضیات پژوهش

فرضیه اصلی:

بین تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

فرضیات فرعی:

- ۱- بین تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.
- ۲- بین تاب آوری تحصیلی با مطلوبیت اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.
- ۳- بین تاب آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش از نوع مطالعات توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه ی مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن (۲۷۷۴ نفر) (۹۷۸ دختر، ۷۱۵ پسر رشته نظری؛ ۱۴۶ دختر، ۲۱۶ پسر رشته فنی و حرفه ای؛ ۲۸۶ دختر، ۴۳۳ پسر رشته کار و دانش) در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ می باشند. با استفاده از نمونه گیری تصادفی طبقه ای و کمک جدول مورگان تعداد ۳۳۵ دانش آموز (۱۱۷ دختر، ۸۷ پسر رشته نظری؛ ۱۷ دختر، ۲۷ پسر رشته فنی و حرفه ای؛ ۳۳ دختر، ۵۴ پسر رشته کار و دانش) به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش به صورت ترکیبی انجام شد: مطالعات اسنادی از طریق مراجعه به کتابخانه ها، منابع مکتوب و پایگاه های اطلاعاتی علمی برای تدوین مبانی نظری و پیشینه؛ و مطالعات میدانی با انتخاب نمونه از دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن و توزیع پرسشنامه های استاندارد مرتبط با متغیرهای پژوهش به منظور جمع آوری داده های میدانی.

ابزارهای گردآوری داده ها در این پژوهش شامل چهار پرسشنامه استاندارد زیر بود:

الف) پرسشنامه تاب آوری تحصیلی (ARI) توسط ساموئلز در سال ۲۰۰۴ ساخته شد و در سال ۲۰۰۹ با همکاری وو توسعه یافت؛ نسخه اصلی ۴۰ سؤال دارد، اما در ایران توسط سلطانی نژاد و همکاران (۱۳۹۳) هنجاریابی و به ۲۹ سؤال

تقلیل یافت با سه خرده‌مقیاس مهارت‌های ارتباطی، جهت‌گیری آینده و مسئله‌محور/مثبت‌نگر. پایایی آلفای کرونباخ در پژوهش ساموئلز حدود ۸۹/۰ و در نسخه ایرانی برای عوامل بین ۶۲/۰ تا ۷۷/۰ گزارش شده است؛ روایی سازه و عاملی آن تأیید گردید. نمره‌گذاری در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (۱=کاملاً مخالفم تا ۵=کاملاً موافقم) انجام می‌شود؛ سؤالات ۴، ۵، ۷، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۲۳، ۲۷، ۲۸ و ۲۹ معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمره کل بین ۲۹ تا ۱۴۵ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده تاب‌آوری تحصیلی بیشتر می‌باشد؛ نمرات خرده‌مقیاس‌ها نیز به همین ترتیب تفسیر می‌گردند.

ب) پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی توسط اون و فرامن در سال ۱۹۸۸ برای سنجش باورهای خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان طراحی شد و شامل ۳۳ عبارت در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (از خیلی کم تا خیلی زیاد) است که جنبه‌هایی مانند یادداشت‌برداری، سؤال پرسیدن و توجه در کلاس را می‌سنجد؛ در نسخه فارسی (اصغری و همکاران، ۱۳۹۳) سؤال ۲۸ (مرتبط با آزمایشگاه) حذف و به ۳۲ عبارت تقلیل یافت. پایایی بازآزمایی در پژوهش اصلی ۹۰/۰، همسانی درونی در نمونه ایرانی حدود ۹۱/۰ (برای کل آزمون) و در مطالعات مختلف ۹۰/۰ تا ۹۳/۰ گزارش شده است؛ روایی آن با تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی تأیید گردید.

ج) پرسشنامه مطلوبیت اجتماعی مقیاس مارلو-کراون (۱۹۶۰) است که شامل ۳۳ عبارت با پاسخ دو گزینه‌ای بلی/خیر می‌باشد و تمایل به ارائه پاسخ‌های اجتماعی مطلوب را می‌سنجد. کلید نمره‌گذاری شامل پاسخ‌های ص (مثبت) یا غ (منفی) برای هر عبارت است (مانند ۱-ص، ۲-ص، ۳-غ و غیره). نمرات در سه طبقه تفسیر می‌شوند: پایین (۸-۰): پذیرش اجتماعی کم، احتمال صداقت بالا، متوسط (۹-۹): توجه متوسط به هنجارها، حدود ۶۸٪ افراد) و بالا (۳۳-۲۰): پذیرش اجتماعی زیاد، تمایل به اجتناب از طرد. پایایی در پژوهش شرف‌الدین (۱۳۸۹) با آلفای کرونباخ ۷۰/۰ و روش دونیمه‌سازی ۶۷/۰ و روایی همگرا با سایر ابزارهای پذیرش اجتماعی قابل قبول گزارش شد.

د) پرسشنامه درگیری تحصیلی توسط ریو در سال ۲۰۱۳ طراحی شد و شامل ۱۷ سؤال در مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت است که چهار مؤلفه درگیری رفتاری (سؤالات ۴-۱)، درگیری عاملی (۹-۵)، درگیری شناختی (۱۳-۱۰) و درگیری عاطفی (۱۷-۱۴) را می‌سنجد. روایی محتوایی، صوری و ملاکی در پژوهش رضانی و خامسان (۱۳۹۶) مناسب ارزیابی گردید و آلفای کرونباخ بالای ۷۰/۰ گزارش شد؛ این ابزار میزان تلاش و سرمایه‌گذاری روان‌شناختی دانش‌آموز در فعالیت‌های تحصیلی را ارزیابی می‌کند. در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ جهت سنجش پایایی استفاده گردید. در ذیل به پایایی پرسشنامه‌های پژوهش بر اساس ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده است که نتایج آن به شرح زیر است:

جدول ۱: ضرایب آلفای کرونباخ برای متغیرهای تحقیق در نمونه نهایی

ردیف	سرفصل سؤالات	ضریب آلفا
۱	پرسشنامه تاب‌آوری تحصیلی	۰/۸۵
۲	پرسشنامه درگیری تحصیلی	۰/۸۱
۳	پرسشنامه مطلوبیت اجتماعی	۰/۸۳

۰/۸۶	پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی	۴
------	----------------------------	---

با توجه مقدار ضریب آلفای کرونباخ می توان گفت که پرسشنامه های مورد استفاده از اعتبار درونی مطلوب برخوردار هستند. داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS ۲۸ و آزمون های آماری مناسب تجزیه و تحلیل می گردد؛ تجزیه و تحلیل داده ها در دو بخش توصیفی و استنباطی صورت می گیرد. در بخش توصیفی برای بررسی ویژگی های جمعیت شناختی آزمودنی ها از شاخص هایی نظیر میانگین، درصدها و انحراف معیار استفاده شد. برای بررسی فرضیه های پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد.

یافته ها

در هر پژوهشی آمار توصیفی و بررسی متغیرهای جمعیت شناختی یکی از بخش های مهم آن فرایند محسوب می شود که در جای خود از اهمیت قابل ملاحظه ای برخوردار است، لذا تحلیل این بخش از داده ها نیز در فرایند تحقیق و پژوهش مفید و مؤثر است. که طبق نتایج تحلیل ملاحظه شد، جنسیت دانش آموزان در نمونه تحت بررسی شامل ۴۹.۹ درصد دختر، ۵۰.۱ درصد پسر بوده است. همچنین، رشته تحصیلی دانش آموزان در نمونه تحت بررسی شامل ۶۰.۹ درصد رشته نظری، ۱۳.۱ درصد رشته فنی و حرفه ای و ۲۶ درصد رشته کاردانش بوده است.

آزمون فرض نرمال بودن متغیرها

جدول شماره ۲: آزمون کولموگروف-اسمیرنف متغیرهای تحقیق

نتیجه	سطح معنی داری	آماره Z کولموگروف-اسمیرنف	متغیر
نرمال	۰.۱۳۰	۰.۰۸۶	تاب آوری تحصیلی
نرمال	۰.۵۲۴	۰.۰۵۳	خودکارآمدی تحصیلی
نرمال	۰.۶۰۲	۰.۱۶۶	مطلوبیت اجتماعی
نرمال	۰.۱۹۱	۰.۲۱۷	درگیری تحصیلی
نرمال	۰.۲۴۱	۰.۱۳۵	بُعد درگیری رفتاری
نرمال	۰.۳۴۱	۰.۱۹۱	بُعد درگیری عاملی

نرمال	۰.۰۸۷	۰.۲۲۱	بُعد درگیری شناختی
نرمال	۰.۴۱۰	۰.۱۶۱	بُعد درگیری عاطفی

در صورتی که متغیرها نرمال باشند، استفاده از آزمون‌های پارامتری توصیه می‌شود و در غیر این صورت استفاده از آزمون‌های معادل غیر پارامتری مدنظر قرار گرفت. برای تعیین نرمال بودن متغیرها بایستی سطح معنی‌داری بررسی شود. در صورتی که سطح معنی‌داری از عدد ۰/۰۵ کمتر باشد متغیر غیر نرمال و در صورت بیشتر از ۰/۰۵ نرمال است. لذا با توجه به نتایج جدول می‌توان گفت سطح معنی‌داری در تمام موارد از ۰/۰۵ بیشتر است، لذا همه متغیرهای پژوهش نرمال هستند و از آزمون پارامتریک استفاده شد.

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی: بین تاب‌آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی، درگیری تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

با استفاده از جدول تحلیل واریانس رگرسیونی اقدام به برازش مدل رگرسیونی به روش تأثیر تاب‌آوری تحصیلی بر خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی می‌نماییم. قبل از تحلیل مدل رگرسیونی به بیان ضریب تعیین و آماره داربین و اتسون می‌پردازیم، از آنجایی که ضریب تعیین اصلاح شده (R^2) معادل ۰.۱۲۸ شده است، لذا اندازه آن در حد قابل قبول نمی‌باشد، از طرفی آماره داربین و اتسون معادل ۱.۶۰۶ شده است، ولی چون در تحلیل ما این مقدار اطراف ۲ می‌باشد لذا مدل نهایی جهت انجام برازش رگرسیونی مناسب بوده و باقیمانده‌ها مستقل‌اند.

جدول شماره ۳: نتایج تحلیل واریانس اثر تاب‌آوری تحصیلی بر خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معنی‌داری	R	R^2
رگرسیون	۲۰۱۱.۹۵۸	۳	۶۷۰.۶۵۳	۱۶.۱۸۸	۰.۰۰۰۱	۰.۳۵۸	۰.۱۲۸
باقیمانده	۱۳۷۱۲.۸۶۶	۳۳۱	۴۱.۴۲۹				
کل	۱۵۷۲۴.۸۲۴	۳۳۴					

نتایج جدول شماره ۳- تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون (به روش کدگذاری تأثیر) نشان می‌دهد که تاب‌آوری تحصیلی بر خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی تأثیرگذار است.

جدول شماره ۴: ضرایب رگرسیونی

ضریب رگرسیون	انحراف معیار	ضریب رگرسیون استاندارد	آماره t	سطح معنی‌داری	
۶۱.۹۸۴	۵.۲۴۵		۱۱.۸۱۸	۰.۰۰۰۱	مقدار ثابت
۰.۱۲۵	۰.۰۴۴	۰.۱۶۶	۲.۸۵۲	۰.۰۰۵	خودکارآمدی تحصیلی
۰.۳۲۳	۰.۱۲۱	۰.۱۳۷	۲.۶۶۶	۰.۰۰۸	مطلوبیت اجتماعی
۰.۱۱۴	۰.۰۳۰	۰.۲۱۷	۳.۷۳۱	۰.۰۰۰۱	درگیری تحصیلی

با توجه به نتایج جدول شماره ۴- می‌توان این‌گونه اظهارنظر کرد که تاب‌آوری تحصیلی قادر است تغییرات خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی را پیش‌بینی نماید.

فرضیه فرعی اول: بین تاب‌آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین تاب‌آوری تحصیلی با مطلوبیت اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم رابطه وجود دارد.

با توجه به نرمال بودن توزیع متغیر تاب‌آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی و ابعاد دانش‌آموزان در نمونه تحت بررسی، برای تعیین همبستگی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد.

جدول شماره ۵: آزمون همبستگی پیرسون بین تاب‌آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی و ابعاد دانش‌آموزان

تاب آوری تحصیلی		منعیر ملاک متغیرهای پیش بین
سطح معنی داری	ضریب همبستگی پیرسون	
۰.۰۰۰۱	۰.۲۶۲	خودکارآمدی تحصیلی
۰.۰۱۱	۰.۱۳۹	مطلوبیت اجتماعی
۰.۰۰۰۱	۰.۳۰۱	درگیری تحصیلی
۰.۰۰۰۱	۰.۲۲۹	درگیری رفتاری
۰.۰۰۰۱	۰.۲۷۰	درگیری عاملی
۰.۰۰۰۱	۰.۲۱۳	درگیری شناختی
۰.۰۰۰۱	۰.۲۳۲	درگیری عاطفی

نتایج تحلیل همبستگی پیرسون نشان داد که بین تاب آوری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی ضریب همبستگی ۰.۲۶۲ با سطح معنی داری ۰.۰۰۰۱ (کمتر از ۰.۰۰۵) وجود دارد که حاکی از رابطه مثبت و معنی دار است؛ بنابراین فرضیه فرعی اول پذیرفته شد. همچنین بین تاب آوری تحصیلی و مطلوبیت اجتماعی ضریب همبستگی ۰.۱۳۹ با سطح معنی داری ۰.۰۱۱ (کمتر از ۰.۰۰۵) مشاهده گردید که بیانگر رابطه مثبت و معنی دار بوده و فرضیه فرعی دوم را تأیید می کند. در خصوص رابطه تاب آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی و ابعاد آن (بر اساس جدول ۹-۴)، ضریب همبستگی با درگیری تحصیلی کلی ۰.۳۰۱ ($p=۰.۰۰۰۱$)، با درگیری رفتاری ۰.۲۲۹ ($p=۰.۰۰۰۱$)، با درگیری عاملی ۰.۲۷۰ ($p=۰.۰۰۰۱$)، با درگیری شناختی ۰.۲۱۳ ($p=۰.۰۰۰۱$) و با درگیری عاطفی ۰.۲۳۲ ($p=۰.۰۰۰۱$) به دست آمد که همه روابط مثبت و معنی دار هستند؛ بنابراین فرضیه فرعی سوم پژوهش نیز پذیرفته شد و می توان نتیجه گرفت که تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی (و ابعاد آن) در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر بردسکن رابطه مثبت و معنی داری دارد.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین تاب آوری تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم انجام شد. یافته های حاصل از آزمون تحلیل رگرسیون در بررسی فرضیه اصلی پژوهش نشان داد که تاب آوری تحصیلی بر هر سه متغیر خودکارآمدی تحصیلی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی تأثیرگذار است و قادر به پیش بینی تغییرات آنها می باشد. این یافته مؤید آن است که تاب آوری به عنوان یک سازه روان شناختی کلیدی، نقش زیربنایی در شکل گیری باورهای توانمندی، تعاملات اجتماعی و میزان مشارکت فعال

دانش‌آموزان در فرایند یادگیری ایفا می‌کند. اگرچه پژوهشی که عیناً مشابه با مطالعه حاضر باشد یافت نشد، اما نتایج به دست آمده با یافته‌های پژوهش‌های احمدی و همکاران (۱۴۰۱)، نجاریان و واحدی (۱۴۰۱)، احمدی و همکاران (۱۴۰۰)، کریمیان و ناعمی (۱۴۰۰)، طهماسبی پور و همکاران (۱۴۰۰)، فتاحی و همکاران (۱۴۰۰)، ابراهیمی و خلعتبری (۱۳۹۹)، سمیعان و همکاران (۱۳۹۸)، صفایی و همکاران (۱۳۹۸)، افضل‌ی و اسماعیلی (۱۳۹۸)، بهادری خسروشاهی و برقی (۱۳۹۸)، میرزایی قره‌لر و حاتمی (۱۳۹۸)، اشتری و همکاران (۱۳۹۶)، محمدخانی (۱۳۹۵)، محرابیان و همکاران (۲۰۲۲)، بنائیان و داودی (۲۰۲۱)، محمدی کومار سفلی و همکاران (۲۰۲۱)، کاسیدی (۲۰۱۵)، صدوقی (۲۰۱۸) و حیات و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد. در بررسی فرضیه فرعی اول، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین تاب‌آوری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد ($r=0.262, p<0.001$; $r=0.262, p<0.001$). این یافته با نتایج پژوهش‌های صفایی و همکاران (۱۳۹۸)، بهادری خسروشاهی و برقی (۱۳۹۸)، محمدخانی (۱۳۹۵)، محرابیان و همکاران (۲۰۲۲)، محمدی کومار سفلی و همکاران (۲۰۲۱)، کاسیدی (۲۰۱۵)، صدوقی (۲۰۱۸) و حیات و همکاران (۲۰۲۰) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که تاب‌آوری و خودکارآمدی دو مفهوم متقابل و تقویت‌کننده یکدیگرند. دانش‌آموزان تاب‌آور در مواجهه با چالش‌ها، استراتژی‌های مؤثری برای مدیریت استرس و حفظ تمرکز اتخاذ می‌کنند که منجر به تجربه موفقیت‌های کوچک و بزرگ می‌شود. این موفقیت‌ها، باور فرد به توانایی‌های خود (خودکارآمدی) را تقویت می‌کند. از سوی دیگر، خودکارآمدی بالا باعث می‌شود دانش‌آموز تکالیف دشوار را نه به عنوان تهدید، بلکه به عنوان فرصتی برای یادگیری ببیند و با تعهد و استرس کمتر با آن‌ها روبرو شود که این امر خود مانعی برای فرسودگی و عاملی برای تاب‌آوری است. بنابراین، تاب‌آوری با ایجاد اعتماد به نفس و ارائه بازخورد مثبت از تلاش‌ها، بستر لازم برای ارتقای خودکارآمدی تحصیلی را فراهم می‌آورد. در خصوص فرضیه فرعی دوم، یافته‌ها حاکی از وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین تاب‌آوری تحصیلی و مطلوبیت اجتماعی بود ($r=0.139, p=0.011$; $r=0.139, p=0.011$). این نتیجه با پژوهش‌های احمدی و همکاران (۱۴۰۰)، کریمیان و ناعمی (۱۴۰۰)، طهماسبی پور و همکاران (۱۴۰۰)، اشتری و همکاران (۱۳۹۶) و بنائیان و داودی (۲۰۲۱) مطابقت دارد. تبیین نظری این رابطه نشان می‌دهد که دانش‌آموزان تاب‌آور به دلیل توانایی مدیریت فشارهای تحصیلی و کنترل هیجانات منفی، در تعاملات اجتماعی عملکرد بهتری از خود نشان می‌دهند. وقتی دانش‌آموزی بر مشکلات غلبه می‌کند، احساس کفایت و جذابیت اجتماعی بیشتری پیدا کرده و مورد تحسین همسالان و معلمان قرار می‌گیرد (مطلوبیت اجتماعی). متقابلاً، احساس تعلق و پذیرش در جامعه تحصیلی (مطلوبیت اجتماعی بالا)، حمایت اجتماعی را افزایش داده و به دانش‌آموز اطمینان می‌دهد که در مواقع دشواری تنها نیست؛ این امر مستقیماً به تقویت تاب‌آوری تحصیلی منجر می‌شود. بنابراین، تاب‌آوری با کاهش استرس‌هایی که می‌تواند بر روابط اجتماعی اثر منفی بگذارد، به ارتقای جایگاه اجتماعی دانش‌آموز کمک می‌کند.

در آزمون فرضیه فرعی سوم، رابطه مثبت و معنی‌داری بین تاب‌آوری تحصیلی با درگیری تحصیلی و ابعاد آن (رفتاری، عاملی، شناختی و عاطفی) مشاهده شد ($r=0.301, r=0.301$ برای کل درگیری). این یافته مورد تأیید پژوهش‌های احمدی و همکاران (۱۴۰۱)، نجاریان و واحدی (۱۴۰۱)، فتاحی و همکاران (۱۴۰۰)، ابراهیمی و خلعتبری (۱۳۹۹)، سمیعان و همکاران (۱۳۹۸)، افضل‌ی و اسماعیلی (۱۳۹۸) و میرزایی قره‌لر و حاتمی (۱۳۹۸) می‌باشد. در تفسیر این

یافته می توان بیان کرد که درگیری تحصیلی به معنای مشارکت فعال، علاقه و تمرکز در فرایند یادگیری است. تاب آوری تحصیلی به عنوان یک سپر محافظتی عمل می کند که مانع از کاهش انگیزه و کناره گیری دانش آموز در برابر شکست ها می شود. دانش آموزان با تاب آوری بالا، به جای اجتناب از چالش ها، با پایداری بیشتری در فعالیتهای کلاسی و خارج از کلاس مشارکت می کنند (درگیری رفتاری) و از یادگیری لذت می برند (درگیری عاطفی). در مقابل، فقدان تاب آوری می تواند منجر به احساس ناکامی، خستگی و کاهش درگیری تحصیلی شود. بنابراین، توانایی مقابله با تنش های محیطی، پیش شرطی برای حفظ سطح بالای درگیری و اشتیاق تحصیلی است. به طور کلی، یافته های این پژوهش نشان می دهد که تاب آوری تحصیلی، خودکارآمدی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی، سازه هایی به هم پیوسته هستند که در اکوسیستم روانی-تربیتی دانش آموزان نقش حیاتی ایفا می کنند. دانش آموزان به عنوان رکن اصلی آموزش و پرورش، برای دستیابی به سلامت روانی و کیفیت آموزشی مطلوب، نیازمند تقویت این ویژگی های شخصیتی، شناختی و عاطفی هستند. تاب آوری تحصیلی نه تنها به عنوان یک عامل مستقل، بلکه به عنوان یک متغیر پیش بین عمل می کند که می تواند باور دانش آموز به توانایی هایش (خودکارآمدی)، کیفیت تعاملات او با محیط اجتماعی (مطلوبیت اجتماعی) و میزان تلاش و علاقه مندی او به یادگیری (درگیری تحصیلی) را تحت تأثیر قرار دهد. با توجه به اینکه پیشرفت و موفقیت تحصیلی شاخص مهمی در ارزیابی نهاد آموزشی است و عواملی نظیر احساس توانمندی و درگیری فعال در آن دخیل هستند، پیشنهاد می شود مسئولین آموزشی و مشاوران مدارس با طراحی مداخلات روان شناختی و کارگاه های آموزشی، بر روی ارتقای تاب آوری تحصیلی دانش آموزان تمرکز نمایند. تقویت تاب آوری می تواند به صورت زنجیره ای منجر به افزایش خودکارآمدی، بهبود روابط اجتماعی و در نهایت افزایش درگیری تحصیلی و عملکرد بهتر دانش آموزان در مقطع حساس متوسطه دوم گردد. شناخت ماهیت انسان و روابط انسانی در بستر تعلیم و تربیت ایجاب می کند که توجه ویژه ای به این مؤلفه های درونی شود، چرا که معلم و نظام آموزشی با تقویت این ویژگی ها می توانند ثمره دیربازده اما پرارزش تربیت انسان هایی سالم، توانمند و پیشتاز را برداشت کنند.

پژوهش حاضر با محدودیت هایی از جمله دشواری در یافتن منابع مرتبط با متغیرهای مورد مطالعه، کمبود پژوهش های مستقیم در زمینه ارتباط همزمان تاب آوری با مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی، و محدود بودن جامعه آماری به دانش آموزان مقطع متوسطه دوم مواجه بود که تعمیم نتایج به سایر مقاطع را با احتیاط همراه می سازد؛ با این وجود، بر اساس یافته های پژوهش مبنی بر نقش پیش بینی کننده تاب آوری تحصیلی، پیشنهادهای کاربردی متعددی ارائه می گردد که از آن جمله می توان به آموزش مهارت های مقابله ای و تاب آوری در کنار دروس رسمی، تشویق دانش آموزان به خودشناسی و تمرکز بر نقاط قوت جهت ارتقای خودکارآمدی، ایجاد فضای اجتماعی حمایت گر و پذیرا برای تقویت مطلوبیت اجتماعی، و به کارگیری روش های آموزشی فعال، مشارکتی و مسئله محور برای افزایش درگیری تحصیلی اشاره کرد. همچنین در حوزه پژوهشی، پیشنهاد می شود مطالعات آتی به بررسی اثربخشی مداخلات آموزش تاب آوری بر متغیرهای خودکارآمدی، مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی، واکاوی رابطه خودشناسی با خودکارآمدی تحصیلی، و نیز تبیین نقش میانجی گر تاب آوری در ارتباط بین مطلوبیت اجتماعی با عملکرد تحصیلی و همچنین بین درگیری تحصیلی با رضایت از تحصیل بپردازند تا گامی مؤثر در جهت غنای ادبیات پژوهشی و طراحی برنامه های مداخله ای مبتنی بر شواهد برداشته شود.

منابع و مأخذ

- ابراهیمی مقدمیان، محمود و توکلی کرین، زینب. (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین مطلوبیت اجتماعی و عزت نفس با میزان ورزش در بین بانوان شهر همدان، هفتمین همایش ملی مطالعات و تحقیقات نوین در حوزه علوم انسانی، مدیریت و کارآفرینی ایران، تهران.
- ابوالقاسمی، عباس و جوانمیری، لیلا. (۱۳۹۱). نقش مطلوبیت اجتماعی، سلامت روانی و خودکارآمدی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموز دختر، فصلنامه علمی-پژوهشی روان شناسی مدرسه و آموزشگاه، ۱(۲)، ۲۰-۶.
- اصغری، فرهاد؛ سعادت، سجاد؛ عاطفی کرجوندانی، ستاره و جانعلی زاده کوکنه، سحر. (۱۳۹۳). رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی با بهزیستی روان شناختی، انسجام خانواده و سلامت معنوی در دانشجویان دانشگاه خوارزمی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۴ (۷)، ۵۹۳-۵۱۸.
- اشتری، پروین؛ امیری مجر، مجتبی و بزازیان، سعیده. (۱۳۹۶). شوخ طبعی، تاب آوری و مطلوبیت اجتماعی در دانشجویان، ششمین کنگره انجمن روان شناسی ایران، تهران.
- افضل، لیلا و اسماعیلی، سمیه. (۱۳۹۸). رابطه جهت گیری هدف (با نقش میانجی تاب آوری تحصیلی) و درگیری تحصیلی، نشریه توانمندسازی کودکان استثنائی، ۱۰(۲)، ۲۲۶-۲۱۶.
- الماسی، مهدیه و خوشروش، وحید (۱۳۹۷). تعیین رابطه بین مطلوبیت اجتماعی و ابراز وجود با سازگاری عاطفی دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان شهرستان تنکابن، سومین کنفرانس بین المللی دستاوردهای نوین پژوهشی در علوم اجتماعی، علوم تربیتی و روانشناسی، کرج.
- باباجانی گرگی، لیلا؛ حجازی، مسعود؛ مروتی، ذکرائه و یوسفی افراشته، مجید. (۱۳۹۸). نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین تاب آوری تحصیلی و درگیری تحصیلی در دانشجویان رشته های پزشکی و پیراپزشکی، مجله توسعه آموزش جندی شاپور اهواز، ۱۰(۴)، ۳۰۵-۲۹۴.
- بهادری خسروشاهی، جعفر و برقی، عیسی. (۱۳۹۸). نقش مطلوبیت اجتماعی و پذیرش در پیش بینی خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه، نشریه آموزش محیط زیست و توسعه پایدار، ۸(۲)، ۱۴۴-۱۳۳.
- بهادری، جعفر و مصرآبادی، جواد. (۱۳۹۷). نقش درگیری تحصیلی، ارزیابی شناختی و خودپنداره تحصیلی در هیجان های تحصیلی مثبت و منفی دانش آموزان، فصلنامه پژوهش های نوین روان شناختی، ۱۳(۵۰)، ۱۱۰-۸۷.
- زربخش، محمدرضا؛ رستم نژاد، مریم؛ محمدی تیله نوبی، سمیه؛ سلیمانی سبینی، شهربانو (۱۳۹۹). رابطه بین جو عاطفی اجتماعی مدرسه و انگیزش تحصیلی با خودکارآمدی تحصیلی، مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۳(۵)، ۵۱۲-۵۰۵.
- سروی، صبا؛ دهقانی، مرضیه و مقدم زاده، علی. (۱۴۰۰). بررسی رابطه درگیری تحصیلی و عملکرد تحصیلی در بین دانشجویان دانشکده فنی دانشگاه تهران، فصلنامه راهبردهای نو در روان شناسی و علوم تربیتی، ۳(۹)، ۷۱-۶۵.
- سمیعان، سمانه؛ غلامعلی لوانسانی، مسعود و نقش، زهرا. (۱۳۹۸). رابطه بین خودتنظیمی هیجانی، ادراک از محیط یادگیری و تاب آوری تحصیلی با کاربرد مدل یابی دوسطحی دانش آموز و کلاس، فصلنامه پژوهش های کاربردی روان شناختی، ۱۰(۳)، ۱۳۲-۱۱۹.

- شاکرمی، مریم؛ صادقی، مسعود و قدم پور، عزت‌الله. (۱۳۹۶). تدوین مدل درگیری تحصیلی بر اساس عوامل جو روانی- اجتماعی کلاس درس و جو عاطفی خانواده با نقش میانجی تاب‌آوری تحصیلی، فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۲۹(۸)، ۱۸۲-۱۵۹.
- شریفی رهنمو، سعید؛ فتحی، آیت‌الله؛ عازم نیا، زهرا و شکری، رحیمه. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش سرزندگی تحصیلی بر مطلوبیت اجتماعی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه، نشریه چشم‌انداز برنامه درسی و آموزش، ۲(۷)، ۱۵-۱.
- صفائی، مریم؛ محمدرضایی؛ علی و طالع پسند، سیاوش. (۱۳۹۸). پیش‌بینی عملکرد تحصیلی بر اساس حمایت خانواده، حمایت دوستان و دیگران با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی، تاب‌آوری تحصیلی و مجذوبیت تحصیلی، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۵(۵۲)، ۲۶۸-۲۳۹.
- طغیانی دولت‌آبادی، زهرا؛ عبدالملکی، شایسته؛ جاهد، حسینعلی؛ حسینی، سیده اسماء (۱۳۹۹). رابطه اشتغال مادر با شادکامی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان. دوماهنامه علمی- پژوهشی راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، ۱۳(۱): ۵۳-۶۱.
- طهماسبی پور، نجف؛ نصری، صادق و محمدی، عبدالکریم. (۱۴۰۰). بررسی رابطه تاب‌آوری و خودپنداره تحصیلی با مطلوبیت اجتماعی دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهرستان گنبدکاووس، فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، ۲(۱۲)، ۳۴-۲۴.
- کریمیان زهره و ناعمی، علی محمد. (۱۴۰۰). اثربخشی الگوی چرخه یادگیری پنج مرحله‌ای با راهبردهای فراشناختی بر مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی تحصیلی و مؤلفه‌های آن (استعداد، کوشش و بافت) در دانش‌آموزان دختر دوره ابتدایی، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۳۷(۳)، ۱۴۰-۱۱۹.
- محمدخانی، مریم. (۱۳۹۵). رابطه مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی با شادکامی دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- مرکزی، فرانک. (۱۳۹۴). رابطه مطلوبیت اجتماعی و خودکارآمدی با میزان شادکامی دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه آزاد واحد کرمان، دومین همایش ملی پرستاری، روان‌شناسی، ارتقای سلامت و محیط‌زیست سالم.
- موسوی شبستری، زهرا. (۱۳۹۹). پیش‌بینی اهداف پیشرفت بر اساس مطلوبیت اجتماعی و درگیری تحصیلی با نقش میانجی‌گری خودکارآمدی دانش‌آموزان، ششمین کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران، تهران.
- میرزایی قره لر، زهرا و حاتمی، حمیدرضا. (۱۳۹۸). پیش‌بینی تاب‌آوری تحصیلی بر اساس احساس تعلق به مدرسه و درگیری تحصیلی در دانش‌آموزان دختر. رویش روان‌شناسی، ۸(۹): ۱۱۸-۱۱۱.
- نجاریان، زکیه و واحدی، شهرام. (۱۴۰۱). رابطه ثبات قدم، سرسختی روان‌شناختی و تاب‌آوری با درگیری تحصیلی دانشجویان: ارائه مدل تحلیل مسیر، فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۸(۶۶)، ۱۹۲-۱۶۲.
- واحدی عباسیان، رضا. (۱۴۰۰). بررسی رابطه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان با اشتیاق به یادگیری، کارآمدی تحصیلی و اهمال‌کاری دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی شهر کاشمر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بردسکن.
- هاشم زاده، امیر؛ بنی جمالی، شکوه السادات؛ اسدزاده، حسن و حاتمی، حمیدرضا. (۱۴۰۲). اثربخشی آموزش ذهن آگاهی بر فرسودگی تحصیلی و تاب‌آوری تحصیلی دانش‌آموزان دختر، فصلنامه علوم روان‌شناختی، ۱۰(۱۳۳)، ۵۲۲-۵۱۳.
- Baniani, Pooneh; Davoodi, Azam (۲۰۲۱). Predicting Academic Resilience based on Metacognitive Beliefs and Achievement Motivation in High School Students in Shiraz, Iran, *Int J Pediatr*, Vol. ۹, N. ۶, Serial No. ۹۰, Jun. ۲۰۲۱, Pages: ۱۳۷۷۴-۱۳۷۶۵.

- Cassidy, Simon (۲۰۱۵). Resilience Building in Students: The Role of Academic Self-Efficacy, Published online ۲۰۱۵ Nov ۲۷.
- Elliot, A.T. (۲۰۱۳). Integrating the classic and contemporary approaches to achievement. Motivation: A hierarchical model of approach and avoidance achievement goals. *Educational psychologist*, ۳۴, ۱۶۹- ۱۸۹.
- Fredericks, J. A; Bumenfeld, P. C; & Paris, A. H. (۲۰۰۴). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of Educational Research*, ۷۴, ۵۹- ۱۰۹.
- Ghanbari, S. and Soltanzadeh, V. (۲۰۱۶). The Application of Multiple Choice Model (MCM) in Item Analysis and the Comparison of its Fit and Information with Three Parametric model (۳ PM): Case Study: The Biology Test of University's Entrance Exam ۲۰۱۶. *Journal Measure Stud and Educ Evalu*, ۶(۱۴), ۴۱- ۶۷. [In Persian]
- Golmohammadi, M. (۲۰۱۳). Solution-focused group counseling and its effectiveness on motivation and goal orientation in students with academic failure. Family Counseling master's dissertation. Faculty of Education and Psychology, Ferdowsi University of Mashhad. [In Persian]
- Hayat, Ali Asghar; Shateri, Karim; Amini, Mitra Shokrpour, Nasrin (۲۰۲۰). Relationships between academic self-efficacy, learning-related emotions, and metacognitive learning strategies with academic performance in medical students: a structural equation model, *BMC Medical Education* volume ۲۰, Article number: ۷۶.
- Kakavand, A; Lebadi, Z. and Zarei, SH. (۲۰۱۳). The Relationship between Perfectionism and Cognitive Styles in Female High School Students in Karaj City. *Educational Psychology*, ۹(۲۷), ۲۹- ۴۹. [□□ □□□□□□]
- Lee, D; Cha, B; Park, C.S; Kim, B.J; Lee, C.S; Lee, S.J; Seo, J.Y; Cho, Y.A; Ha, J.H. and Choi, J.W. (۲۰۱۷). Effects of resilience on quality of life in patients with bipolar disorder. *Journal of Affective Disorders*, ۲۰۷, ۴۳۴-۴۱.
- Martin, A. J. (۲۰۱۳). Academic buoyancy and academic resilience: Exploring everyday and classic resilience in the face of academic adversity. *School Psychology International*, ۳۴ (۵), ۴۸۸-۵۰۰.
- Ragozzino, R. L. (۲۰۰۹). A study of social desirability and self-esteem. ۳۷th Annual wester.
- Uygur, S. Sevgi; Asici, Esra; Kocer, Merve. (۲۰۲۳). PREDICTION OF ACADEMIC RESILIENCE IN ADOLESCENTS THROUGH ACADEMIC, SOCIAL AND EMOTIONAL SELF-EFFICACY AND GENDER, *Research in Pedagogy*, Vol. ۱۳, No. ۱, Year ۲۰۲۳, pp. ۲۵۱-۲۶۶.